

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold., pošljete po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 14. marca 1883.

O b s e g: Nekaj o reji puranov. — O setvi semena nekaterih gozdnih dreves. — Da plemenske presice ne požrejo svojih mladičev. — Alkohol iz želoda. — Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor. (Dalje.) — Razpis štipendij za obiskovanje šole za obdelovanje travnikov v Českíh Skalícab. — Tehnično poročilo k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja. (Dalje.) — Somenj rejnih ovác za povzdigo ovčjereje. — Govor grofa Belcredija o premembi šolske postave v gospóski zbornici na Dunaji. (Konec.) — Poštne hranilnice. — Slovstvo. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Nekaj o reji puranov.

Gospoda, pa tudi boljši posestniki, posebno v gorkejih, vinskih krajih čislajo purane in na trgih imajo izrekoma v onih mestih in trgih, kjer se ne izrejajo purani doma, visoko ceno.

Znano je pa, da je reja puranov težavna in kočljiva. Težavna je posebno zaradi tega, ker ta žival hodi daleč okrog po paši, zato prizadeva škodo na polji, in to daje povod k nejevolji in prepirom. Zato se tudi mnogokrat primeri, da gospodar polja sega po pravici samobrambe, dane mu v postavi ter ubije purane, katere zasači na svojem polji.

Ker pure tudi rade skrivaj ležejo in valé v grmovji, kjer potem tudi ponoči ostajajo, jih dostikrat zaleze drug sovražnik — lisica, ki jih potem tudi slastno poruča.

Purani mladiči so pa tudi sami na sebi jako mehke in občutljive živalice. Škoduje jim vsak mraz, mrzla sapa in rosa; nevarna jim je kopriva, in ako ne dobivajo redno dobre hrane, začnejo hirati, začnejo se tresti, noge jim otekajo, hujšajo, nekaj dni tužni pohajajo in končno poginejo.

Kako je tedaj ravnati z mladiči, da se obvarujejo teh nezgod?

Pred vsem potrebujejo te živalice gorkote in dobre hrane. Čez noč, v jutranjem in večernem hladu morajo se spravljati mladiči na gorkem prostoru, v gorkem hlevu, v katerem ni ne mokrote in ne prepiha. Tla morajo biti suha, najboljše nekaj konjskega gnoja, vrh tega ne predolge suhe slame, katere se jim mora večkrat nastiljati. — Dalje se mora skrbeti, da se mladiči nikdar ne spuščajo na prosto, dokler je zjutraj še hladno in dokler je še rosno; enako pa se mora paziti, da na večer in kedar sicer živalice koj zopet pridejo na gorko, kakor hitro postane hladno. — Da dalje mladiči postanejo krepkeji in da lože prenašajo vremenske nezgode, dobro je, da se jim noge večkrat namažejo bodi-si z žganjem, bodi-si s surovim maslom. — Ako se razun omenjenih sredstev mladičem redno daje dobre hrane, ne bo se bati velikih zgub pri izreji.

Ako pa se vendar po naključbah, katerih popolnoma odstraniti nikdar ni mogoče, pripeti bolehnost pri mla-

diču, bo večidel tudi gorkota, dobra hrana navadno zopet popravila, kar se je po nesreči pokvarilo. — Gorkota in dobra hrana ste tedaj oni dve reči, kateri mladim puranom najboljši služite in jih bolj obvarujete bolezní.

O setvi semena nekaterih gozdnih dreves.

Ker je več posestnikov gozdnega semena, posebno smrekovega in želoda nakupilo, naj jim povemo, kako se to seme seje, da ne bo delo zastonj. Škoda za stroške, ako bi se iz nevednosti ne dosegel zaželeni namen.

Želod. Dva do pet čevljev narazen se zemlja dva štirjaška (kvadratna) čevlja na široko prekoplje, očisti trave in kamenja, dva do tri želode tje potakne in 2 do 3 palce na debelo z zemljo pokrije.

Bukovo seme (bukvica) potrebuje varstva, se toraj ne sme na prosto sejati. Navadno se z železnimi grabljami zemlja razbrska in seme vseje. Pokriti se mora le $\frac{1}{2}$ do 1 palca na debelo z zemljo.

Jelšino seme je zelo majno, zato naj se le med zemljo pomeša in to v spomladi.

Brezino seme se seje v jeseni na debelo zemljo in na prosto. Pretrpi veliko mraza, vročina mu škoduje. Kali prvo, večkrat še le drugo leto. Seme naj se le toliko z zemljo pokrije, da ga ni na vrhu zemlje videti.

Javorovo in jesenovo seme. Zemlja se čevelj globoko prekoplje in očisti. Pokrije naj se 1 palec na debelo z zemljo. Nježne sadike so zelo občutljive in jim mraz škoduje, zato naj se seje v spomladi. Jesenovo seme še le drugo leto kali.

Brestovo seme se ne sme na suha in plitva tla sejati. Seje se koj po dozoritvi v začetku meseca junija ali vsaj še tisto jesen. Pokrije se $\frac{1}{4}$ palca na debelo s prstjo.

Gabrovo seme se v jeseni ali spomladi seje. Kali drugo leto. Zemlja se mora dobro očistiti, da se sadike v travi ne zadušé. Pokrije se malo.

Hojevo (jelkino) seme potrebuje zavetja, toraj se le pod drugo drevje seje, in sicer v jeseni. Pokrit naj bo $\frac{1}{2}$ palca s prstjo.

Borovo seme se na solčno, plitvo in peščeno zemljo seje. More se s šterži vred sejati, kateri se po-

tem večkrat prebrskajo, da seme izpade. Pokrije naj se le $\frac{1}{4}$ palca na debelo s prstjo.

Smrekovo seme se seje pod gram ali drugo drevje v dobro zemljo. Na prostem pogine. Trava mlade sadike zamori, zato se morajo prostori, kjer se seje, dobro očistiti. Pokrije se $\frac{1}{4}$ palca na debelo s prstjo. Med skale se z vspehom seje.

Mecesenovo seme rado kalí na solčnatih krajih in plitvi peščeni zemlji. Seje se kakor borovo seme. Najboljše je, bor, smreko in mecesen skupaj sejati.

Gospodarske izkušnje.

Da plemenske presice ne požrejo svojih mladičev,

svetuje star skušen živinorejec to-le. On pravi: „Hude so in dostikrat svoje mlade požrejo posebno stare presice, akoravno gotovo ne iz lakote, temveč, kar vse kaže, zato, ker imajo hudó željó na meso. Za žito in drugo boljše pičo se ne zmenijo, strastno pa padejo na meso. Ako se takim svinjam ob času, ko imajo ravno mlade dobiti, vrže kos suhega starejšega mesa na kosti okoli 4 do 5 funtov, padejo strastno po njem in se potem mladičev nikdar ne dotaknejo. Tako priporoča anglešk zdravnišk časnik, in verjetno je, pa tudi vredno poskušnje.

Alkohol iz želoda.

Iz želoda se nareja ravno tak alkohol, kakor iz žita ali krompirja. Želod se zlušči in jedra zmeljejo, potem se moka s sladom (Malz) zmeša in vreti (kipeti) pusti. Želod ima 20% štirknate moke in 18% glutina v sebi. Če bi ne imel mnogo čreslovine, porabil bi se lahko za hrano ljudi. V krajih, kjer se preišči z želodom ne pitajo, gre vsako leto veliko želoda v zgubo. Ako bi ga otroci nabirali in se v ta namen porabil, prihranilo bi se več sto mernikov žita in krompirja!

Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

(Dalje.)

C. k. vlada je družbi kmetijski izročila načrt nove postave za Dalmacijo zastran rabe in razdelitve občinskih zemljišč, pa tudi pogoždovanja občinskih gozdov, z naročilom, naj družba načrt pregleda in pové: katere določbe tega načrta bi se tudi na našo deželo s pridom obrniti dale?

Daljno dopisovanje zadeva poduk o sviloreji na ljudskih šolah, podučevanje učiteljev v kmetijstvu za čas počitnic, premije za svilorejo.

Nadalje nahaja se v „Naznanilih“ poročilo zastopnika kmetijske družbe, poslanega k razstavi mašin v ogerskem Altenburgu dne 5. do 10. julija, v katerem družbeni zastopnik R. Dolenc nadrobno našteva:

- 1) mašine, ki polagajo žito same,
- 2) mašine, pri katerih je treba žito polagati z roko.

Daljno poročilo obsega delitev konjskih premij pa vprašanje ministerstva o postavi za zložbo zemljišč in napravi srenjskih kolo-voznih potov; to vprašanje izročilo se je dotičnemu odseku v natančno poročilo.

Vsled priporočila ministerstva naročil si je glavni odbor 3000 sadik neke nove predilne rastline, ki se imenuje „Ramie“ (Böhmaria tenacissima) za poskušnje.

Družba si je naročila primerno število Schobelsbergerjevih mašin za robkanje koruze, jih razposlala vsem podružnicam s prošnjo, da naj se gospodarji o nje dejanski rabljivosti prepričajo in si jo kupijo, ker velja samo 60 krajc. Vsled tega priporočila prodala je družba sama omenjenih robkarjev nad 100.

Pritrdil je glavni odbor tudi nakupu in razdelitvi 30 Hartingerjevih kmetijstvo popisujočih „tabelj“ po vladinem predlogu.

Za računi in proračuni podaja nam „Naznanilo“ dalje: Poročilo o državni podpori namenjeni mnogovrstnim gospodarskim razdelkom.

Podpore razdelile so se po potrebah vsakega okraja v deželi z vednim ozirom na predloge podružnic in kolikor moč tudi z ozirom na družbenike same, se ve da na one družbenike, kateri so se vsaj tudi sami brigali za podpore. Posebno tudi razdelitev državnih podpor poleg družnega delovanja živo dokazuje, da glavni odbor svoje dolžnosti, skrbeti za povzdigo kmetijstva, nikdar ni preziral, najmanj pa pri tem preziral svoje družbenike.

„Naznanila“ dalje poročajo o predlogih podružnic, namreč: vipavske, loške, metliške, senožeške; poročilo glavnega odbora o vprašanji, kateri čas je z ozirom na poljska dela najpripravniši, da se rekruti za 8 tednov pokličejo na vojaške vaje.

Dalje se vrstijo poročila, namreč:

Priznanje družbine medalije zaslužnim sadje- in murvorejcem.

Volitev častnih in dopisovalnih družbenikov.

Sredstva za povzdigo konjereje na Kranjskem (predlog glavnega odbora).

Nasvèt, kako povzdigniti predivstvo na Kranjskem (govoril R. Dolenc).

Poročilo o gospodarstvu družbenega vrta na spodnjih Poljanah v letu 1869. (priobčil Fr. Schollmayr).

Kako obdelujejo in izdelujejo lan v Moravskem Schönbergu in bližnji okolici. Nauk za povzdigo našega domačega predivstva. Spisal R. Dolenc (str. 104. do 155., s podobami).

Najpripravnejša in najpriprostejša gnojšča (od str. 156 do 167, s priloženo polo podob).

To je prav na kratko posneto v 1. zvezku „Naznanil“ letnika 1870.

Kdor ta posnetek in pa „Naznanila“ sama nepristransko prebere in potem presodi, bo si tudi prav lahko napravil sodbo, v koliko je opravičeno očitjanje o spanji podružnic, o postopanju glavnega odbora, o nepotrebnosti in suhoparnosti „Naznanil“. Govoré naj dela! (Dalje prih.)

Razpis štipendij

za obiskovanje šole za obdelovanje travnikov v Českich Skalichah.

Upravništvo grajščine princa Viljema Schaumburg-Lippe v Nachodu je naznanilo, da tudi letos in to z drugo polovico aprila misli začeti praktičen poduk o obdelovanji travnikov pod vodstvom učenika Ernsta v Českich Skalichah.

Po naučnem načrtu pa, ki se ima zdaj kmalu razglasiti, je učeniku plačati nekaj podučnine in le za prave dneve dela je dovoljena navadna dnina. Zato pa ministerstvo poljedelstva s tem naznanja, da za letos za take, ki se hočejo vdeležiti tega okoli pol leta trajajočega praktičnega poduka in izobražiti se za prode-